

*Запорожець А. А.,
студентка 3 курсу ОР «Бакалавр»
Інституту прокуратури та кримінальної юстиції
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

Науковий керівник:

Є. В. Шевченко,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри кримінального права № 1

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

УДК 343.2

КРИМІНАЛІЗАЦІЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА – НОВЕЛА КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Стаття присвячена змінам до Кримінального кодексу України, в частині криміналізації ряду діянь у сфері насильства у сім'ї у зв'язку з ухваленням Верховною Радою України зміни до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству. Вищезазначені зміни сприяють у сфері запобігання та боротьби з насильством стосовно жінок та приведенні його у відповідність положенням Стамбульської конвенції. Насильство, від якого потерпають постраждалі, має вплив на різні аспекти їхнього життя, а, отже, це означає, що вони потребують законодавчо закріплених гарантій щодо своєї безпеки.

Метою статті є дослідження нових змін до Кримінального кодексу України в частині криміналізації низки діянь у сфері насильства у сім'ї.

Висвітлене питання проаналізоване шляхом аналізу ст. 126–1 КК України. Вказаний склад злочину досліджено через окремі складові його об'єктивної сторони. Насамперед розкрито фізичне, психічне, економічне насильство як способи вчинення цього делікту та їх ознаки. Досліджено фізичне насильство та наголошено на відсутності його термінологічного закріплення. Стосовно психологічного насильства надано обґрунтування щодо доцільності термінологічних змін в законі на «психічне» насильство. Третім видом насильства, який було досліджено, є економічне. Спираючись на аналіз думок учених та ознаки цього виду насильства як кримінально-правової категорії, авторами було запропоновано визначення економічного насильства та його закріплення у примітці до ст. 126–1 КК України. Як результат аналізу ст. 126–1 КК України, розглянуто ознаки спеціального суб'єкта. Аналізуючи розглядувану норму, автори звернули увагу на виділення законотворцем окремої групи спеціальних суб'єктів. Таке нововведення не знайшло свого обґрунтування при проведенні авторами аналізу кримінального закону та з огляду на це такий елемент складу злочину розглянуто як об'єктивну ознаку, а саме особливий стан залежності потерпілої особи від винного. Зроблено висновок, що ознака має бланкетний характер. Тому задля аналізу доцільно звертатися до норм інших нормативних актів інших галузей права.

Ключові слова: домашнє насильство, фізичне насильство, економічне насильство, психічне насильство, психологічне насильство.

Останніми роками в українське право активно втілюються європейські та міжнародні норми й стандарти. Водночас, вочевидь, цей процес має відповідати правовому менталітету українського народу, цінностям і самобутності його правової культури. Ті проблеми, які виникають на шляху становлення України як сильної держави, мають знаходити своє вирішення у процесі впорядкування українського законодавства.

Як відомо, насильство є однією з форм суспільно небезпечної поведінки людини, що обумовлено соціально-економічними, політичними і морально-психологічними умовами життя суспільства, яке є іманентним будь-якій поведінці людини. Саме цей факт є причиною вчинення значної кількості злочинів та умовою диференціації кримінальної відповідальності за них.

Домашнє насильство – одна з найсерйозніших форм порушення прав людини та один із найпоширеніших злочинів. На жаль, воно є занадто травматичним видом насильства. Наші дослідження свідчать про те, що існує зв'язок між домашнім насильством над жінками та фізичним насильством над дітьми, тоді як інші види домашнього насильства, такі як жорстоке поводження з літніми людьми та з чоловіками, залишились поза увагою вчених. Багато ситуацій стосовно домашнього насильства в суспільстві вважаються суто приватною справою і постраждалі особи не бажають повідомляти про нього, або ж піддаються на вмовляння своїх сімей чи громади. Однак нівелювання стану захищеності та відсутність достатнього захисту підвищують ризик поширення такого насильства в майбутньому.

У повідомленні Департаменту організаційно-аналітичного забезпечення та реагування Національної поліції України наголошено на тому, що у 2017 році поліція зареєструвала майже

60 тисяч заяв і повідомлень, пов'язаних із насильством у сім'ї. Наразі слідчими підрозділами закінчено 439 кримінальних проваджень, розпочатих за фактами вчинення злочинів, пов'язаних із насильством у сім'ї¹. Квінтесенцією змін до чинного законодавства можна сміливо назвати ухвалені Верховною Радою України зміни до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству. Законопроект № 4952 у другому читанні підтримав 241 народний депутат. Чинності даний Закон набирає 11 січня 2019 року. Впровадження змін до українського законодавства було викликано підписанням Україною Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (СЕТС № 210, Стамбульська конвенція) та, на жаль, на сьогодні все ще не вирішено питання її ратифікації. Хоча згідно з п. 7 ст. 9 Закону України «Про міжнародні договори України» якщо на ратифікацію подається міжнародний договір, виконання якого потребує прийняття нових або внесення змін до чинних законів України, проекти таких законів подаються на розгляд Верховної Ради України разом з проектом закону про ратифікацію і приймаються одночасно. Слід зазначити, що станом на лютий 2018 року існує проект Закону про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами № 0119 від 14 листопада 2016 р.^[1]

Автор цієї статті не ставить перед собою завдання дослідити всі зміни. Однак, на окрему увагу, на наш погляд, заслуговують положення ст. 126–1 КК України щодо домашнього насильства, тобто умисного систематичного вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої

¹ Національна поліція України. <<http://old.npu.gov.ua/mvs/control/main/mvs/control/m@ain/uk/publish/article/2181062;jsessionid=3226F1AD09EE30FDC0C1D4CC797A1F27>> (дата звернення 26.03.2018).

особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи. Санкція цієї статті передбачає покарання громадськими роботами на строк від ста п'ятдесяти до двохсот сорока годин, або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на строк до двох років.

Розглянемо детальніше терміни, застосовані законодавцем при побудові диспозиції ст. 126–1 КК України.

Людина – це жива система, в якій *фізичне* і *психічне*, *природне* й *соціальне* є *нерозривними та специфічними*, що відбиває унікальну *єдність біологічного і соціального*. Вони можуть бути предметом найрізноманітніших способів впливу, які в теорії кримінального права вченими поділяються на два основних види: фізичний та психічний. Така класифікація навіть набула свого поширення до одинадцяти типів насилля у вченні про кримінальне насильство – криміновіолентології¹. Загалом повертаючись до «насильства» як кримінально-правової категорії, то воно є крайньою формою, найбільш гострим і небезпечним проявом агресії². Говорячи про класифікацію, на наш погляд, слід розрізняти такі її види, як кримінальне та некримінальне, а також інструментальне та цільове, безпосереднє та опосередковане. Таким чином, вказані види насильства мають змістовне навантаження залежно від галузі права та завдань того чи іншого дослідження³.

Тобто виділення у ст. 126–1 ККУ у редакції від 11 січня 2019 року фізичного, психологічного та економічного видів насильства здається цілком обґрунтованими способами досягнення мети винною особою.

На жаль, сьогодні, законодавчого визначення поняття фізичного насильства не існує, хоча в науці кримінального права його визначення надано багатьма вченими. Так, зокрема А. В. Наумов визначає його як будь-який суспільно небезпечний і протиправний безпосередній вплив на життя, здоров'я людини, її права та свободи⁴.

Що стосується таких поняття, як, зокрема, психологічне та економічне насильство, то у кримінально-правовій науці ґрунтовного дослідження взагалі не було.

На наш погляд, для того щоб розкрити поняття «психологічне насильство» слід звернутися до його предмета. Психологія – одна з наук про людину. Об'єктом її вивчення є найскладніша сфера життєдіяльності людини – психіка⁵. Тобто «психологія» і «психіка» співвідносяться як ціле та частина. У такому розумінні «психологія» виступає загальною категорією, а «психіка» – безпосередньою.

Таким чином, на нашу думку, визначаючи його зміст, доречно звернутися до трактування поняття «психічне насильство». У працях таких науковців, як Л. Д. Гаухман⁶, Г. К. Костров⁷, А. Еренберг, Н. Стерехов⁸ та інші, виділяються спільні ознаки, що йому притаманні, які спрямовані на подолання волі потерпілої особи з протиправною метою зміни

¹ О Старков, 'Криміновіолентология (учение о криминальном насилии)' (Юрлитинформ 2012) 448.

² Л Берковиц, 'Агрессия: причины, последствия и контроль: Секреты причин насилия, мотивов убийств, гнева, враждебности, ненависти, разрушения, предрасположенности личности к насилию' (Прайм-ЕВРОЗНАК 2001) 510.

³ О Старков, А Тюменев, 'Виолентология и криміновіолентология' (2012) 1 (2) Библиотека криминалиста 274–287.

⁴ А Наумов, Уголовно-правовое значение насилия. Насильственная преступность (Спарк 1997) 152.

⁵ С Максименко, В Соловйенко, 'Загальна психологія' (МАУП, 2000) 256.

⁶ Л Гаухман, 'Насилие при грабеже, разбое и вымогательстве' (1996) 2 Сов. юстиция 22–24.

⁷ Г Костров, 'Психическое насилие при разбое и грабеже' (1970) 11 Сов. юстиция 9–11.

⁸ А Эренбург, Н Стерехов, 'Ответственность за угрозу и насилие в отношении должностных лиц и граждан, выполняющих общественный долг' (1971) 19 Сов. юстиция 16–18.

її поведінки і, як наслідок, заподіяну шкоду його правам і законним інтересам. У випадку психічного насильства воля особи може бути обмежена, але повністю не усунена.

Виходячи з вищевикладеного, можна сказати, що законодавець не дотримався традиційного підходу у застосуванні термінології. В якості «*de lege ferenda*», в цьому випадку можна було б запропонувати наступну формулу поняття, а саме «психологічне насильство» становить правову форму, яка встановлена у ст. 126–1 ККУ, а матеріальний зміст такої форми відображається саме через «психічне насильство».

До того ж кримінально-правова наука, як галузь права, має систематичні та дотепно окреслені явища, приналежною даній науці мовою. Для підтвердження цієї думки звернемось до постанови Пленуму Верховного Суду України від 07 лютого 2003 року № 2 «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи». Термін «психічне насильство» набув там свого вираження. У пункті 23 цього документа йдеться про те, що насильство може бути як фізичним (заподіяння тілесних ушкоджень або побоїв, незаконне позбавлення волі тощо), так і психічним (наприклад, погроза завдати фізичної, моральної чи майнової шкоди). Пленум Верховного Суду України у постанові від 06 листопада 2009 року № 10 «**Про судову практику у справах про злочини проти власності**» у абз. 2 п. 6 зазначив, що під нападом відповідно до ст. 187 КК слід розуміти умисні дії, спрямовані на негайне вилучення чужого майна шляхом застосування фізичного або психічного насильства, зазначеного в частині першій цієї статті. Саме «психічне насильство» є юридично визначеним терміном, у той час, коли «психологічне насильство» більше містить в собі медичну складову.

Введення в кримінально-правовий обіг нових термінів, як видається, є доцільним, якщо їх значення є зрозумілі

для всіх і не породжують ніяких сумнівів у певному контексті. Що стосується вищезазначеного випадку, то така плутанина термінологічної лексики між різними науками може призводити до негативної правозастосовчої практики. Керуючись вищенаведеними аргументами, на наш погляд, було б доцільно ще до вступу в силу відповідних змін в КК, внести поправку до ст. 126–1 ККУ та змінити «психологічне» насильство на «психічне».

Третім різновидом насильницького впливу у статті зазначено економічне насильство. Останній, як видається, з точки зору законодавця замислювався з акцентом на зв'язок між насильством у сім'ї через економічну залежність потерпілих осіб. Відповідно до п. 4 ст. 1 Закону України «**Про запобігання та протидію домашньому насильству**», економічне насильство – форма домашнього насильства, що включає умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування, перешкоджання в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації, заборону працювати, примушування до праці, заборону навчатися та інші правопорушення економічного характеру.

Вищезазначений термін характеризує економічне насильство загалом як адміністративне правопорушення, так і злочин. Однак ознак економічного насильства, що є притаманним саме злочину, законодавцем надано не було.

Звертаючись до аналізу думок учених, можна зазначити, що економічне насильство здатне проявлятися в різних формах: позбавлення матеріальних ресурсів для належного фізичного та психологічного добробуту, повна звітність за витрачені гроші (аж до копійки), відбирання всіх зароблених грошей, заборона працювати члену сім'ї всупереч його бажанню і працездатності, примус члена сім'ї виконувати тяжку, непосильну роботу, відмова члена сім'ї працювати і ро-

бити рівнозначний внесок у добробут родини тощо¹. З цього приводу досить чітко визначення надає О. М. Гумін, що економічне насильство становить умисне незаконне насильницьке позбавлення чи обмеження однією особою іншої особи майнових прав, на які постраждалий має передбачене законом право, що може призвести до його смерті, спричинити економічну недостатність, порушення фізичного чи психічного здоров'я².

Тобто, зважаючи на думку науковців і диспозицію ст. 126–1 КК України, можна виділити найбільш істотні ознаки цього виду насильства як кримінально-правової категорії: 1) насильство здійснюється проти волі потерпілої особи; 2) предметом впливу при економічному насильстві є майнові права потерпілої особи, які вона має відповідно до чинного законодавства; 3) вина характеризується умислом (так, суб'єкт злочину усвідомлює реальну можливість настання певної шкоди); 4) насильство є систематичним (три і більше епізодів); 5) заподіюється шляхом дії або бездіяльності; 6) створює небезпеку розладу здоров'я або втрату працездатності.

Все це, на наш погляд, здатне відбити таку ознаку злочину, як його суспільну небезпечність. З урахуванням зазначеного пропонуємо під економічним насильством розуміти умисне, протиправне, систематичне, насильницьке діяння, яке полягає в обмеженні чи позбавленні потерпілої особи її майнових прав, які належать їй відповідно до чинного законодавства, та створює небезпеку щодо розладу здоров'я або втрату працездатності потерпілого.

Вважаємо за доцільне на рівні законодавства дати більш чітке визначення в примітці до ст. 126–1 КК України поняття «економічне насильство», так як відсутність легального терміна при-

зводить до довільного тлумачення норми Особливої частини КК України.

При аналізі розглядуваної норми злочину не можна не звернути увагу ще й на те, що склад злочину містить таку характеристику суб'єкта як елемента складу, стан залежності потерпілого від нього. У статті 126–1 КК України зазначено: «насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах», тобто законотворець виділяє окрему групу спеціальних суб'єктів злочину. В науці кримінального права з цього приводу точилася дискусія. Зокрема, В. Устименко відносить цю ознаку до суб'єкта та виділяє групу спеціальних суб'єктів, утворену на підставі їх статусу, обумовленого шлюбно-сімейними відносинами та відносинами, що складаються на підставі певної залежності³.

Протилежну думку висловлюють Н. Аніянца, Ю. Ляпунова та інші вчені, вони відносять залежність потерпілого від винуватого до об'єктивних ознак складу злочину⁴. При формулюванні складу більшості злочинів законодавець пов'язує стан залежності саме з потерпілим від злочину. Прикладом можуть слугувати ч. 2 ст. 120 КК: «те чи інше суспільно небезпечне діяння, вчинене *щодо особи*, яка перебуває в певній залежності від винуватого»; ч. 3 ст. 143, ч. 2 ст. 144, ч. 2 ст. 149, ст. 154 КК та ін⁵. Однак, дана думка не знайшла свого обґрунтування при аналізі ст. 126–1 КК України. Стан «залежності» потерпілої особи, як ознаку спеціального суб'єкта, тобто диспозиція вищезазначеної статті «особа, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах» носить бланкетний характер. Задля встановлення ознак, яких бракує, слід звернутися до норм іншого нормативного акта іншої

¹ Т Проценко, О Логвиненко, І Багаденко та ін., Запобігання насильству в сім'ї (Тютюкін 2011) 16.

² О Гумін, 'Кримінальна насильницька поведінка особи: теоретико-прикладні аспекти' (дис. докт. юрид. наук 2011) 628.

³ В Устименко, Специальный субъект преступления (Вища школа 1989) 23.

⁴ Н Ярмыш, 'Уголовная ответственность за доведение до самоубийства' (dys kand yurid nauk 2011) 138.

⁵ М Сенаторов, Потерпілий від злочину в кримінальному праві (Право 2006) 208.

галузі права, наприклад: згідно з абз. 3 п. 1 Закону України «Про запобігання корупції» близькі особи – особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки із суб'єктом (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких із суб'єктом не мають характеру сімейних), у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі, а також – незалежно від зазначених умов – чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, зять, невістка, тесть, теща, свекор, свекруха, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням згаданого суб'єкта; відповідно до ч. 2 ст. 3 Сімейного кодексу України сім'ю складають особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки. Подружжя вважається сім'єю і тоді, коли дружина та чоловік у зв'язку з навчанням, роботою, лікуванням, необхідністю догляду за батьками, дітьми та з інших поважних причин не проживають спільно. Дитина належить до сім'ї своїх батьків і тоді, коли спільно з ними не проживає; та інші нормативно-правові акти.

Підсумовуючи викладене, вважаємо за потрібне зробити наступні висновки:

Основними напрямками правової реформи є приведення чинного законодавства у повну відповідність до Основного Закону, адаптація законодавства України до норм європейського і міжнародного права.

У рамках внесення відповідних змін до КК України, а саме включення нової ст. 126–1, актуалізовано проблему диференціації кримінально-правової термінології, яку використовує законодавець.

Запропоновано внести зміни до диспозиції ст. 126–1 КК України в частині заміни термінів «психологічного» насильства на «психічне» насильство.

Ознаку спеціального суб'єкта, яку законодавець сформулював як «насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах» слід розглядати як бланкетну та задля її тлумачення звертатись до норм права інших галузей права.

В якості «de lege» ввести примітку до ст. 126–1 КК України з визначенням понять: «фізичне насильство», «економічне насильство» та «психічне насильство».

REFERENCE LIST

BIBLIOGRAPHY

BOOKS

1. Starkov O V, 'Kriminoviolenologiya (uchenie o kriminalnom nasilii)' (Yurlitinform, 2012) 448 (in Russian).
2. Berkovits L, Agressiya: prichiny, posledstviya i kontrol: Sekrety prichin nasiliya, motivov ubiystv, gneva, vrazhdebnosti, nenavisti, razrusheniya, predraspolozhennosti lichnosti k nasiliyu [Aggression: reasons, consequences and control: Secrets of reasons of violence, reasons of murders, anger, hostility, hatred, destruction, predisposition of personality to violence] (Praym-YeVROZNAK, 2001) 510 (in Russian).
3. Naumov A V, Ugolovno-pravovoe znachenie nasiliya [Criminally legal value of violence] (Spark 1997) 152 (in Russian).
4. Maksymenko S D, Soloviienko V O, Zahalna psykholohiia [General psychology] (MAUP 2000) 256 (in Ukrainian).
5. Protsenko T O, Lohvynenko O I, Bahadenko I P ta in, Zapobihannia nasylstvu v simi [Prevention of violence in family] (Kyiv, Tiutiukin 2011) 16 (in Ukrainian).
6. Ustimenko V, Spetsialnyy subekt prestupleniya [Special subject of crime] (Vishcha shkola 1989) 23 (in Russian).
7. Senatorov M, Poterpilyi vid zlochynu v kryminalnomu pravi [A victim is from a crime in a criminal right] (Pravo 2006) 208 (in Russian).

ARTICLES

8. Starkov O V, Tyumenev A V, 'Violensologiya i kriminoviolensologiya' [Violence and Criminology] (2012) 1 (2) Byblyoteka krymynalysta 247–248 (in Russian).
9. Gaufman L, 'Nasilie pri grabezhe, razboe i vymogatelstve' [Violence at a robbery, robbery and extortion] (1969) 2 Sov. Yustitsiya 22–24 (in Russian).
10. Kostrov G, 'Psikhicheskoe nasilie pri razboe i grabezhe' [Psychical violence at a robbery and robbery] (1970) 11 Sov. Yustitsiya 9–11 (in Russian).
11. Erenbyrg A, Strehov M, 'Otvettstvennost za ugrozu i nasilie v otnoshenii dolzhnostnykh lits i grazhdan, vypolnyayushchikh obshchestvennyy dolg' [Responsibility for a threat and violence in regard to public servants and citizens, executing a public debt] (1971) 19 Sov. Yustitsiya 16–18 (in Russian).

DISSERTATION

12. Humin O, 'Kryminalna nasyllynska povedinka osoby: teoretyko prykladni aspekty' [Criminal violent behavior of person: the theoretical applied aspects] (dys dokt yuryd nauk 2011) 628 (in Russian).
13. Yarmysh N, 'Ugolovnaia otvetstvennost za dovedenie do samogubiystva' [Criminal responsibility for taking to suicide] (dys kand yuryd nauk 2011) 222 (in Russian).

WEBSITE

14. Natsionalna politsiia Ukrainy [Natsionalna politsiia Ukrainy] <http://old.npu.gov.ua/mvs/control/main/mvs/control/m@ain/uk/publish/articl_e/2181062;jsessionid=3226F1AD09EE30FDC0C1D4CC797A1F27> data zvernennya 26.03.2018 (in Ukrainian).

Zaporozhets A. Criminalization of domestic violence – criminal legislation novelties of Ukraine

The article is devoted to changes in Criminal Code of Ukraine in a part of criminalization of certain acts of domestic violence, in connection with adoption by The Verkhovna Rada of Ukraine modifications to the Criminal and Criminal Procedural Codes for the Prevention of Violence against Women and Domestic Violence. The above modifications contribute in preventing and combating matters against violence, and bringing it into line with the provisions of the Istanbul Convention. The violence in which victim suffered has an impact on various aspects of their lives, therefore it means that they need legally guaranteed security guarantees.

Our focus is on analysis of article 126–1 Criminal Code of Ukraine. The specified offence have been researched through the separate elements of its actus reus. First and foremost uncovered the physical violence, economic violence, mental violence and psychological violence as ways of committing the offence and its legal signs. Physical violence was also examined and it was emphasized on the lack of its terminological consolidation. The law provides justification for the expediency of changing the term «psychological» violence to «physical» violence. The third type of violence that was studied is economic violence. Based on an analysis of the opinions of scientists and signs of this type of violence as a criminal law category, the authors proposed the definition of economic violence and its attachment in the note to Article 126–1 of the Criminal Code of Ukraine. According to analysis of article 126–1 Criminal Code of Ukraine considered signs of a special subject. Analyzing the rule in question, the authors drew attention to the allocation which made lawmakers, namely, a separate group of special subjects. Such an innovation did not find its justification in the analysis of the criminal law conducted by the authors and in view of this, such an element of the crime is considered as an objective sign, namely the particular state of dependence of the victim on the perpetrator. All in all its innovation would tend to the echo that of existing legal instruments. We can see than, that for his analysis be useful to refer to the legislation of other branches of the law.

Keywords: domestic (family) violence, physical violence, economic violence, mental violence, psychological violence.

Стаття надійшла до редакції журналу 03.03.2018.